

Welvaart stijgt meer dan statische koopkracht

De materiële welvaart, afgemeten aan het netto nationaal inkomen (NNI), stijgt gemiddeld veel meer dan de statische koopkracht. In de periode 1974-2009 is het NNI, ook wel de nationale 'koek' genoemd, met gemiddeld 2,4% per jaar gestegen en de koopkracht van een modale werknemer slechts met 0,5% per jaar. In 2008, waarin de economie groeit en de arbeidsmarkt de spanning van een hoogconjunctuur vertoont, neemt de koopkracht voor de meeste huishoudens af. Hoe is deze discrepantie tussen de groei van de welvaart (macro) en die van de koopkracht (micro) te verklaren?

Ten eerste hoeven het nationaal inkomen en het macro reëel beschikbaar inkomen van gezinshuishoudingen zich niet gelijk te ontwikkelen, doordat het aandeel van gezinnen in de nationale 'koek' kan veranderen. Ten tweede hebben stijgingen van collectieve lasten en pensioenpremies een drukkend effect op de koopkracht; bij het inkomen van gezinnen staan hier hogere aan individuen toerekenbare overheidsconsumptie (met name zorg en onderwijs) en pensioenuitkeringen tegenover. Ten derde heeft de groei van het aantal inkomensstrekkers wel een positief effect op het inkomen van gezinnen, maar geen effect op de statische koopkracht. Ten vierde tellen in het inkomen van gezinnen de volledige inkomensstijgingen (dus inclusief 'incidenteel') mee terwijl in de statische koopkracht alleen met de contractloonstijging wordt gerekend.

Aansluiting welvaart en koopkracht, 1974-2009 en 2008-2009

		1974-2009	2008-2009
		Gemiddelde groei in % per jaar	
Nationaal inkomen		2,3	0,9
Macro gezinsinkomen		2,3	1,7
w.v. onderwijs en zorg		3,2	2,5
w.v. lonen en uitkeringen	A	2,1	1,5
Volume inkomensstrekkers	B	1,2	0,8
Inkomen per inkomensstrekker	C=A-B	0,9	0,7
Incidentele inkomensstijging	D	0,9	0,8
Overige factoren	F=C-D-E	- 0,5	- 0,1
Koopkracht modaal	E	0,5	0,0

Wat is de bijdrage van de verschillende factoren op langere (1974-2009) en op kortere termijn (2008-2009)? De groei van het nationaal inkomen en die van het macro gezinsinkomen blijken op langere termijn aan elkaar gelijk; het aandeel van gezinnen in de koek is in 1974-2009 nagenoeg constant (zie tabel). In 2008-2009 groeit het gezinsinkomen naar verwachting meer dan het nationaal inkomen; het aandeel van gezinnen in de nationale 'koek' neemt toe, ten laste van het aandeel van bedrijven en overheid. Dankzij de bovengemiddelde groei van onderwijs en met name zorg groeit het inkomen van gezinnen 0,2%-punt meer dan het inkomen uit lonen en uitkeringen. De groei van het aantal inkomensstrekkers, onder meer vanwege bevolkingsgroei (0,6% per jaar) en participatiestijging, heeft in 1974-2009 substantieel bijgedragen aan de inkomensgroei van gezinnen; in 2008-2009 is de bijdrage hiervan gemiddeld 0,8% per jaar. De bijdrage van de incidentele inkomensstijging is eveneens substantieel. Dit betreft niet alleen de incidentele loonstijging voor werknemers vanwege de stijging van de gemiddelde leeftijd en het opleidingsniveau, maar ook van de uitkeringen en (de rijping van) de pensioenen. Het gepresenteerde verband tussen macro welvaart en micro koopkracht van modaal is niet sluitend, onder meer door inkomensherverdeling. De koopkracht van modale werknemers is niet representatief voor die van alle gezinshuishoudingen, maar wel het enige koopkrachtcijfer dat beschikbaar is over zo'n lange periode.

De statische koopkrachtcijfers onderschatten in het algemeen de ontwikkeling van de welvaart van gezinnen, met name doordat de groei van het aantal inkomensstrekkers, de incidentele inkomensstijging en de groei van de individualiseerbare overheidsconsumptie (met name zorg en onderwijs) hierbij buiten beschouwing blijven.